

"כאלה וכאלון בשלכת" (ישעיהו ו', יג)

מאת

יוסף וייץ

ב"צ לוריא מסביר את הפסוק יג פרק ו' ישעיהו, המובא במאמרו "זכריה ט', א—ה" בבית מקרא חוברת ב' (מ"א) מחודש אדר א' תש"ל עמ' 147 לאמור:

"ראינו שהנביא שלנו — זכריה — מושפע מרעיון השארית הצרופה של ישראל שבפי ישעיהו. אם נעיין בנבואה זו נמצא שהיא ערוכה בשני שלבים: בשלב ראשון נבחן העם ונשארת ממנו רק עשיריה. בשלב שני נבחנת העשיריה, כי רק חלק ממנה ישאיר ה' כשארית צרופה וזה יהיה זרע קודש. ממנו יצמח עם קדוש. על רעיון זה חוזר הנביא בתמונת נוף: הוא רואה יער בשלכת, מרבית העצים כבר השירו את העלים, למראית עין הם כאלו מתו, נותרו רק האלה והאלון שהם ירוקי-עד, וממשיך הנביא בתמונה שניה של הצריפה: נכרת העץ ונותרה רק מצבתו, שארית של הגזע ושרשיו שלא נעקרו, אבל הגזע הזה נועד לחיי המשך. הוא יתגבר, יוציא בדים חדשים ויחזור לחיים".

משתמע מכאן:

1. המלה "בשלכת" מתיחסת למרבית העצים ביער שהשירו את העלים;
2. האלה והאלון הם ירוקי-עד;
3. העץ — איזה עץ? — נכרת ונותרה רק מצבתו שהיא שרשים וגזע;
4. שני שלבים לתמונת הנוף.

המשמעות הזאת אינה נראית לי מפני שאינה טבעית:

1. האלה והאלון (*Quercus calliprinos*, *Pistacia palaestina*) שכידוע הם מהווים "חברה אחת בחורש הטיפוסי והנפוץ ביותר בכל ההרים היס-תיכוניים של ארץ ישראל משני עברי הירדן" (פרופ' מ. זהרי בספרו "גיאובוטניקה" הוצ' ספרית הפועלים, שנת 1955, עמ' 352) הם אינם ירוקי-עד. בימות הגשמים הם משירים (משליכים) את עליהם. התיאור "בשלכת" מתיחס, איפוא, אל שני סוגי עצים אלה בעונת השרת העלים, ולא כפרשני התנ"ך פרופ' א. ש. הרטום וש. ל. גורדון המפרשים "בשלכת, העצים שמשליכים ומפילים אותם", פירוש שמר ב"צ לוריא הולך בעקבותיהם באמרו "נכרת העץ", אלא כפירושה של רש"י — משליכין עלין שלהן בימי הסתיו"; של רד"ק — "שישירו עליהם בזמן החורף ויראה שהם יבשים"; של מצודת דוד — "בימי הסתיו הם משליכין העלין"; של תרגום יונתן — "דבמת טרפוהי דמין ליבשין"; ושל ש. י. פיין ב"האוצר": "נשילת הפירות או העלים".

2. אין הגזע נועד לחיי המשך. התחדשותם של עצי החורש הארצישראלי מבצבצת משרשיהם הקרובים לצואר הגזע. על תופעה זו הארכתי דברים בספרי "היער והיעור בישראל" (הוצאת "מסדה" תש"ל).

3. המילה "לבער" אין משמעותה פה שרוש וכריתה כי אם בעירה ושריפה, "כאש תבער יער" מתפלל אסף לאבדנם של אויבי-אלוהים ושונאי-ישראל (תהילים פ"ג, ט"ו).

4. לא שני שלבים בתמונת הנוף של ישעיהו כי-אם שלב אחד המתיחס כולו לשארית הצרופה, וכל המצוי במראות היער והחורש בארצנו, — תמונת-נוף זו מוכרה לו היטב (אני ראייתה לא פעם אגב סיורי בחורש הטיפוסי בהרים שלנו). וכך חזה אותה ישעיהו הנביא:

ועוד בה עשיריה שתצורף על ידי בעירה (״ושבה והיתה לבער״) כבעירת עצים בלהט הקיץ שעליהם וענפיהם הפגומים נשרפים ונשאר שלדם חשוף וערום כאלה וכאלון במעמדם בשלכת, אבל מצבת בם, הם השרשים שליד צואר הגזע, ששריפה אינה שלטת בהם, מהם יתחדשו ויצמחו נצרים חסונים, זקופים ושלמים.